

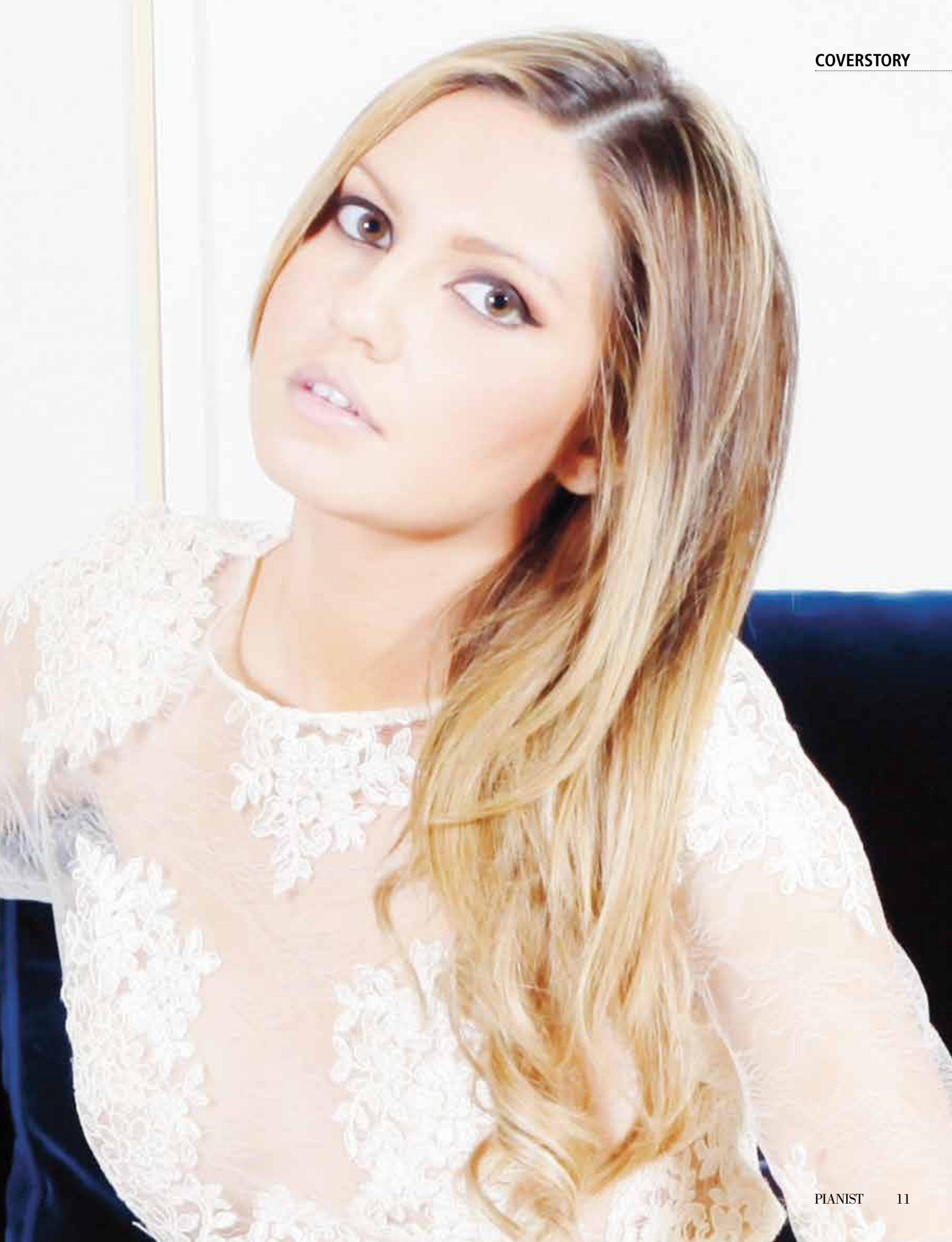
Vanessa Benelli Mosell

ITALIAANS

TEMPERAMENT

achter de vleugel

Nog geen 30 is ze, maar de Italiaanse pianiste Vanessa Benelli Mosell heeft meer bereikt dan menig generatiegenoot. Ze maakte al twee cd's voor Decca, een van de meest prestigieuze labels in de klassieke muziek. In Nederland trad ze echter nog nooit op, dus hoog tijd om haar hier te introduceren.

Ze stond onder de hoede van Karlheinz Stockhausen, een van de grootste componisten van de twintigste eeuw. Ze verving Martha Argerich in 2012 op het festival Pietrosanta in Concert als soliste in Chopins Eerste pianoconcert. En in hetzelfde jaar maakte ze een bejubeld debuut in de Londense Wigmore Hall. Haar tweede Decca-album, deze zomer verschenen, is net als de eerste internationaal zeer positief ontvangen. *The Guardian* typeert haar spel als 'krachtig, emotioneel, romantisch en dramatisch'. Tijdens een Skype-interview vanuit haar Parijse woning vertelt ze zelfverzekerd over haar opleiding, haar ontmoeting met Stockhausen en haar liefde voor de hedendaagse muziek.

"Ik heb veel geluk gehad, want hoewel mijn ouders van muziek houden, net als zoveel mensen, zijn het geen professionele musici", vertelt een opgewekte Vanessa. "Ik kwam als kind in aanraking met muziek door de piano die op school stond. Ik luisterde er altijd naar de pianolessen van oudere kinderen. Kennelijk wilde ik zelf graag spelen, want al snel kon ik op mijn gehoor melodieën naspelen aan de piano. Toen ben ik met pianolessen begonnen en op mijn zevende werd ik al toegelaten tot Imola."

Russisch avontuur

In de Italiaanse stad Imola is de Accademia Pianistica 'Incontri col Maestro' gevestigd. Dit opleidingsinstituut, opgericht door Franco Scala, heeft een enorme reputatie. Igor Roma en Enrico Pace zijn twee beroemde oud-studenten. Hoe kom je daar terecht op je zevende? Vanessa haalt de schouders op alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. "Ik volgde een masterclass bij Franco Scala en na afloop vroeg hij aan mijn moeder om me iedere week naar Imola te brengen. Kennelijk was ik er de jongste student ooit. De andere studenten waren er allemaal veel ouder dan ik, 14 tot 25."

Vanessa zou in Italië blijven tot haar negentiende, om daarna in Moskou te gaan studeren. Een heel natuurlijk vervolg op haar opleiding in Italië, zo vertelt ze. "In Imola kwam ik al veel in aanraking met pianodocenten uit de Oekraïne en Rusland, zoals Boris Petrushansky (een van de laatste leerlingen van de befaamde Russische pedagoog Heinrich Neuhaus, red.). De manier van lesgeven in Imola lijkt wel op de Russische methode. Erg competitief, met veel aandacht voor kwaliteit en techniek. Op een gegeven moment volgde ik een masterclass bij Mikhail Voskresensky, een leraar die ik erg bewonder. Hij nodigde mij uit om in Moskou te komen studeren, en daar heb ik geen moment spijt van gehad." Ook na haar tijd in Moskou bleef Vanessa Benelli Mosell in Russische sferen, want ze vervolgde haar studie aan de Royal College of Music in Londen bij pianist Dmitri Alexeev. "Hij komt ook uit Moskou. Alexeev was gewoon voor mij de allerbeste docent om bij te studeren, óók omdat hij zelf een geweldige concertpianist is van wie ik heel veel kon leren."

Stockhausen

Als je de discografie van Benelli Mosell bekijkt, valt direct op dat een belangrijk deel van haar cd's bij Decca gewijd is aan de muziek van Karlheinz Stockhausen. Ondanks de status van deze Duitser als een van de spraakmakendste componisten van onze tijd, is zijn muziek bij het grote publiek niet populair. Wereldwijd is er maar een handjevol pianisten dat zijn werken promoot.

Gewaagd repertoire derhalve voor een jonge pianiste in de lente van

“Als ik alleen
maar romantische
muziek zou spelen,
zou ik gek worden”

haar carrière, maar Vanessa wil graag vertellen hoe Stockhausen haar pad kruiste. "Toen ik elf was, hoorde ik voor het eerst iets van Stockhausen, zijn tiende Klavierstück, tijdens een concert van Maurizio Pollini in de Carnegie Hall in New York. Ik zat daar heel hoog op het balkon in het publiek, Pollini zat ver weg op het podium. Maar ik was er zó van onder de indruk. Niet alleen door Pollini's spel, maar vooral door de muziek zelf. Iedereen zei tegen mij dat het moeilijke muziek was, met een lastige notatie. Het duurde dus nog wel een paar jaar voordat ik zelf zijn muziek ging spelen, gewoon voor de lol. Toevallig kreeg ik toen een verzoek van Radio 3 in Italië om zijn Klavierstücke 1, 2, 3 en 4 op te nemen. Ik heb mijzelf die stukken toen helemaal zonder hulp aangeleerd, want ik had geen docent die mij deze muziek kon uitleggen. Er zijn bijna geen pianisten die zijn werk kunnen onderwijzen, want bijna niemand speelt het of kan het überhaupt spelen."

Normaal gesproken zou het daar misschien bij gebleven zijn. Ware het niet dat de journalist die de radio-uitzending inleidde, haar aanspoorde om de radio-opname aan Stockhausen te geven. "Hij vond mijn uitvoering goed en stond erop dat ik het aan Stockhausen zou laten horen. Dus ging ik naar een concert in Milaan waar Stockhausen de première gaf van *Second Hour*, het tweede deel van zijn cyclus *Klang*. Het was een geweldig concert in de kathedraal van Milaan. Na het concert gingen mensen zoals gebruikelijk naar hem toe om hem te begroeten en te feliciteren. En daar stond ik met mijn cd bij de maestro en gaf hem gewoon die radio-opname. Hij was verrast. Ik was achttien, maar zag er veel jonger uit. Hij nam de cd glimlachend in ontvangst en daar was ik al blij mee. Ik had ook niet nagedacht over een vervolg, mijn ambitie reikte niet verder. Twee weken later kreeg ik echter thuis in Milaan een brief van hem. Handgeschreven! Daarin nodigde hij me uit om bij hem in Kürten in Duitsland te studeren. Natuurlijk heb ik dat gedaan, een week later was ik er al en zo begon mijn Stockhausen-avontuur. Ik heb met hem gewerkt tot zijn dood in 2007."

Toch duurde het nog acht jaar voordat Vanessa de stukken van Stockhausen voor Decca zou opnemen. "Zijn dood kwam als een grote schok. Niemand zag dat aankomen,

want hij was in goede conditie. Ik sprak hem nog een week voor zijn dood. Daarna heb ik zijn muziek een hele tijd niet gespeeld. Het label Decca vroeg me om een hele cd met zijn werk op te nemen, maar dat wilde ik niet. Het was toen te intens, bovendien wilde ik zijn muziek niet voor mijn carrière gebruiken op dat moment.”

Natuurlijk rijst de vraag hoe het is om met een componist te werken en welke invloed dat heeft op de interpretatie van zijn muziek.

Vanessa's gezicht verraadt haar enthousiasme: “Toen ik zijn stukken voor hem speelde, was ik ontzettend bang om een of andere domme fout te maken. Maar hij was altijd heel voorkomend, objectief en vriendelijk. Zijn uitleg was zeer gedetailleerd: over tempo, over de samenhang tussen tempo en dynamiek en over ritmische precisie. Het ging eigenlijk best goed. Ik realiseerde me dat ik zijn muziek helemaal niet zo verkeerd had ingestudeerd. Natuurlijk was ik altijd wel heel goed voorbereid. Ik deed echt mijn uiterste best om zo goed mogelijk recht te doen aan de partituur. Volgens mij was Stockhausen dan ook best tevreden.”

Profijt

Ook nu heeft Vanessa nog veel profijt van Stockhausens lessen.

“Natuurlijk is zijn laatste woord belangrijk, want daardoor kan je je interpretatie herzien. Neem bijvoorbeeld de stiltes in zijn werk. Niet alles staat duidelijk in de partituur, zo kon ik er zelf niet achter komen

hoe ik die pauzes moest spelen. Maar Stockhausen vertelde me precies welke pauze lang was, en waar er eigenlijk geen pauze was. Alles wat hij heeft gezegd, heb ik in de partituur genoteerd. Dat is erg waardevolle informatie om bij je te kunnen dragen, een nalatenschap die ik ook weer overdraag aan anderen.” Nog een voorbeeld waar Stockhausens eigen woord het verschil maakte is dynamiek. “Piano is bij Stockhausen nooit als piano bij andere componisten, maar veel meer forte. Zijn piano's zijn heel intens en gaan tot pppp. Eigenlijk dacht hij vanuit het elektronisch keyboard. Met een modulator genereerde hij zelf de allerzachtste pianissimo's. Elektronisch kan je dat heel precies afregelen, maar om dat akoestisch op een traditionele piano te spelen is een grote uitdaging. In andere muziek heb ik veel geprofiteerd van de vrijheid die je je eigen moet maken om zijn Klavierstücke te spelen, zoals nummers twaalf en dertien. In die stukken moet je niet alleen piano spelen, maar ook spreken, geluiden maken, akkoorden spelen en tegelijk zingen. Die vocale partij is heel complex qua ritme en dynamiek! Met de pianopartij erbij heb je veel vrijheid nodig om dat uit te voeren. Als je dan teruggaat naar traditionele klassieke muziek dan lijkt die bijna eenvoudiger, ook al is dat waarschijnlijk slechts een illusie. Die vrijheid helpt enorm.”

Concertorganisatoren schrikken er doorgaans voor terug om hedendaags repertoire te programmeren, uit angst voor een lage publieksopkomst. Welke reacties krijgt Vanessa op haar recitalprogramma's, waar altijd wel wat hedendaagse muziek te horen is? "Het publiek vindt het leuk, opwindend zelfs. Natuurlijk kent het publiek me en weet het dat ik eigenlijk altijd wel iets van Stockhausen speel. Ik heb nog nooit meegemaakt dat iemand na afloop zei dat hij van het concert had genoten, maar niet van Stockhausen. En ik speel die stukken al tien jaar, sinds 2006."

"Normaal gesproken speel ik gemengde programma's, maar in oktober ga ik zelfs een Stockhausen marathonconcert doen op een festival in Rimini. Italië staat best wel open voor hedendaagse muziek. Misschien komt dat wel door de geweldige Italiaanse componisten in de twintigste eeuw als Donatoni, Maderna, Nono en Berio. Dat concert is in drie delen, met twee pauzes. Op die manier zal het ook een sociaal evenement worden, waarbij het publiek in de pauzes met elkaar in gesprek gaat over de muziek. Dat is goed omdat de muziek niet is afgelopen als ik stop met spelen. Pas als het publiek de muziek ook heeft kunnen opnemen en verwerken, is de cirkel compleet."

Verfrissende dissonanten

Wat vindt Vanessa in hedendaagse muziek dat ze niet in traditioneel klassieke muziek vindt? "Ik werk nu aan een heel groot romantisch programma, met muziek van Schubert, Schumann, Franck en Brahms. Gisteren heb ik daar een hele middag aan gewerkt en toen ik klaar was, had ik echt zin in iets moderner. Ik heb dissonanten nodig. Als ik alleen maar romantische muziek zou spelen, zou ik gek worden. Maar als ik alleen nog maar twintigste-eeuwse muziek zou mogen spelen, dan zou ik dat prima vinden. Tonale muziek als Schubert en Schumann vind ik geweldig. Maar omdat ik zoveel twintigste-eeuwse muziek speel, wéét ik wat er daarna kwam. Debussy en zelfs Fauré klinken mij dan in vergelijking heel fris in de oren. Dissonanten zijn verfrissend en niet zo espressivo als de romantische muziek. Voor mijn oren heb ik die meer geraffineerde taal van de twintigste eeuw echt nodig."

Nu zou de indruk kunnen ontstaan dat Vanessa bijna alleen maar twintigste-eeuwse muziek speelt. Maar op de vraag welk repertoire ze nog meer graag speelt, antwoordt ze gedeceerd:

"Rachmaninov. Mijn volgende album is aan hem gewijd. Naast het hedendaagse ligt ook het post-romantische repertoire mij heel goed. Bovendien past het helemaal in de Russische pianoschool."

Enthousiast ook vertelt Vanessa over welke pianisten haar grootste inspiratiebronnen vormen. "Pollini was al vroeg een inspiratie. Niet alleen door zijn spel, maar ook door zijn ideeën, de manier waarop hij het pianorepertoire benadert en klassieke, romantische en hedendaagse muziek mixt in zijn concertprogramma's. Verder hou ik erg van András Schiff in Beethoven, Mozart en Bach. Voor Chopin en het Russische repertoire luister ik graag naar Brigitte Engerer. En natuurlijk hou ik erg van Richter, bij hem maakt het me niet uit wat hij speelt. En verder Rachmaninov en Michelangeli. Jammer genoeg had Michelangeli maar een beperkt repertoire, maar alles wat hij deed was erg goed. Van de hedendaagse componisten zou ik heel graag willen werken met Marco Stroppa. En bijna zou ik George Benjamin vergeten, een van de grootste componisten van nu. Zijn duet voor piano en orkest is geweldig. Het is mijn droom om dát stuk te spelen met Benjamin zelf als dirigent!"

FRANS BERNARD VAN RIEL

www.vanessabenellimosell.com